

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

תוכן

- א. וכן ביעתא וכן קדרה וכן פוריא וכן חביתא.....1
- ב. ברטיבא ... ביבשתא.....4
- ג. אשה לא תכנס לדיר העצים ליטול מהן אוד4
- ד. ואוד שנשבר אסור להסיקו ביום טוב ... ואין מסיקין בשברי כלים.....5
- ה. מנבב משלפניו ומדליק.....5
- ו. אין מוציאין את האור.....5
- ז. ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן8
- ח. אוכלי בהמה אין בהן משום תקון כלי.....8
- ט. מטלטלין עצי בשמים להריח בהן ... ומוללו ומריח בו ולא יקטמנו להריח בו.....9
- י. קיסם ... ושויין שלא יקטמנו ואם קטמו לחצוין בו שיניו ולפתוח בו הדלת.....10
- יא. שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי ... במוסתקי.....11

דף לג.

א. וכן ביעתא וכן קדרה וכן פוריא וכן חביתא

אסור¹ להעמיד מחיצות ולפרוס סוכך עליהן, גם כשאין הסוכך עשוי להאהיל ולהגן, כל שצריך לאויר שתחתיהם², ואמנם משתנה דין זה לפי מספר המחיצות שעליהן הוא פורס את הסוכך, שאם אינו מעמיד אלא שתי מחיצות או שלוש (ולא כל ארבע המחיצות), אין זה אסור אלא אם בדעתו להשתמש בשטח שמתחת לסוכך, אבל אם הוא מעמיד את כל ארבע

¹ שו"ע ונו"כ שמו ג

² והאיסור הוא אפי' אם גובה המחיצות אינו אלא טפח, שם בבית"ל ד"ה דפין, ובלבד שהמחיצות הן תוך ג"ט סמוך לארץ, שם בבית"ל ובמ"ב ס"ק כא, ועיין סי' תקב בשעה"צ ס"ק יז וז"ל "שהגם דבדרכי משה מצדד דלא אמרינן לבוד להחמיר, המגן אברהם מפקפק עליו הרבה, וכן בעל בית מאיר מצדד גם כן להחמיר, וגם החמוד משה העתיק דעת מגן אברהם בלי חולק, ולעניות דעתי בעניננו בודאי נכון להחמיר, דבלאו הכי דעת כמה ראשונים, דאפילו בלי מחיצות כלל יש להחמיר".

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

המחיצות, נכון לחוש להחמיר³ ולאסור, שכן במקרה זה בדרך כלל עומד אדם להשתמש בחלל שמתחת לסוכך.

לפיכך אסור⁴ לסדר חביות זו על גב זו אחת על גבי שתיים, שהרי זה בעין אהל כשמסדר אח"כ העליונה מלמעלה שהוא כנג על המחיצות⁵.

וכן מטה⁶, או שולחן⁷ שעשויה מלוחות עץ שרחבם טפח שמעמידים, ועליהם מניחים לוח עץ או מזרון⁸, כשמעמידים אותה, אסור להניח הרגלים תחלה ולהניח עליהם הקרשים.

וכן המניח⁹ שתי אבנים ביום טוב¹⁰ ורוצה להעמיד עליהם הקדירה אסור לעשות כן.

וכן מי שרוצה לסדר עצים לצורך עשיית מדורה ביום טוב לא יסדר שתי שורות משני הצדדים ומניח עצים עליהם מלמעלה שאז נראה כאהל¹¹.

וכן הרוצה לצלות כמות של ביצים לא יסדרם אחת ע"ג שתיים כדי שיהיה אויר תחתיהם כדי להניח לאש ביניהם לצלותן כולן יחד.

אולם בכל הנזכר אפילו בארבע מחיצות, אין זה אסור אלא כאשר עושים זאת דוקא לפי סדר זה, דהיינו שמעמידים תחילה¹² מחיצות שהן רחבות לפחות טפח (כל אחת מהן), ולאחר מכן פורסים עליהן את הסוכך.

³ כשיטת המ"ז. מ"ב שם כב. ובדברי שו"ע הרב יל"ע, דבסי' תקב סוסע' ו כותב דלא כמ"ז, דאפי' יש בו ד' מחיצות מותר, כיון שא"צ לאויר שביניהן, ואילו בסי' שמו סע' ט לא משמע הכי. ועיין חו"א סי' נב ס"ק יד ד"ה כ' במ"ב, דהחילוק בין ב' לד' מחיצות לא הוזכר בראשונים

⁴ שו"ע ונו"כ שם ו

⁵ ואף שבאהל צריך לאויר שתחתיו בין המחיצות הכא נמי צריך לאויר שביניהם שהיו מתעפשין אלו לא היה אויר ביניהם. מ"ב שם כט

⁶ שו"ע ונו"כ שם ג

⁷ שם ובתקב א

⁸ אולם אם המסגרת כבר עומדת אין איסור בין שהמחיצות כבר קיימות. ובמיטות שהמסגרת יושבת על רגליים אין איסור כלל כיון שאין כאן מחיצות. שו"ע שם מ"ב שם יח

⁹ שו"ע ונו"כ תקב א

¹⁰ אך אם היו מונחים כבר מערב יום טוב מותר להניח עליהם. מ"ב שם יד

¹¹ אבל שורה אחת להניח זה על זה מותר וכן אם היו מסדרים שתי שורות מהצדדים בערב יום טוב מותר להניח עליהם. מ"ב שם יב יג

¹² שו"ע ונו"כ שם ושם ושם

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

אולם, אם שינה מדרך העמדת המחיצות, דהיינו שאחד מעמיד את המחיצות בשעה שאחר מחזיק בידו את הסוכך במקומו עד אחרי העמדת המחיצות הרי זה מותר.

ובאופן זה מותר אפילו אם מטרת הסוכך וכוונתו לעל¹³.

ובדאי אם אין שם מחיצות כלל, או שיש מחיצות אבל רוחבן פחות מטפח¹⁴, או אם המחיצות כבר היו עומדות במקומן מבעוד יום, והוא בא עכשיו להניח עליהן סוכך, מותר¹⁵.

ולכן, הרוצה להעמיד שולחן או מטה בעזרת דפנות (כגון רגלים ("חמורים") שרוחבן ועוביין לפחות טפח או על חביות סגורות או הפוכות, שעליהם יניח מדף, יהפוך את הסדר, כלומר יביא תחילה את המדף למקום הרצוי ויחזיקוהו באויר, ואז יביא אדם אחר את הדפנות ויניחם מתחת המדף, וכן בחביות וביצים יחזיק את העליונה באויר, ואחר יניח את השתיים תחתיה, וכן בקדירה יחזיק הקדירה באויר, ויניח לאחר מכן שני האבנים תחתיה.

המעביר חבית ממקום למקום ורוצה להניח מדף עליה כדי שישמש לו המדף לשולחן, אל יניח את המדף על החבית כשהיא פתוחה, שהרי זו נחשבת לארבעה מחיצות, ואם יכסה אותה, יצור אוהל (אף אם אינו רוצה להשתמש בחלל החבית), אלא יהפוך את החבית על פיה ויניח את המדף על תחתיתה¹⁶.

העמיד מבעוד יום את הדפנות או את החביות במקום המיועד, מותר להניח עליהם את המדף בשבת וביו"ט, ומותר אפילו אם יעביר את השולחן כמות שהוא ממקום למקום.

¹³ עיין חזו"א סי' נב ס"ק ב (יא).

¹⁴ ועיין שמו ס' ג בביה"ל ד"ה מטות, דלכתחילה יש לחוש לשיטת הרשב"א, דאם צריך לאויר שמתחתיו, דיש לאסור גם בלי מחיצות, אם לא בשעה"ד, ועיין ס' ד בביה"ל ד"ה מטה, דאפי' לדעת הרשב"א מועיל היתר דשינוי, דהיינו שיאחו את הסוכך ביד, ואחר ישים מתחתיו את הרגליים. ועיין חזו"א סי' נב סוס"ק מ, ועיין סי' תקב בשעה"צ ס"ק יז, דאנו נוהגים להקל כפסק השו"ע, ודלא כרשב"א.

¹⁵ וז"ל שער הציון סימן שמו ס"ק לא "וגם מיירי שהעמיד עתה אותה בשבת במקום הזה כדי לפרוס עליה, וכן מדוקדק לשון הפוסק, דאם היתה עומדת פה מבעוד יום הרי נעשו המחיצות מבעוד יום ולית בזה משום אהל עראי, וכנ"ל, ולפי זה משכחת לה לענין איסור דרבנן דסתירה חמור מבנין, דבסתירה בודאי אפילו הכל נעשה מבעוד יום שייך בהו שם סתירה". משמע מדבריו שדוקא אם העמיד כדי לפרוס, אבל אם לא העמיד כדי לפרוס אפילו העמיד בשבת הרי זה כהעמיד מבעוד יום.

¹⁶ מ"ב שמו מח ועיין שמירת שבת כהלכתה פרק כד הערה עג שכתב "ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, הא דלא אסרינן הפיכת החבית משום עשיית אוהל, ולמה אם שם מכסה על החבית השיב כעושה אוהל, י"ל דהפיכת החבית, כיון שסתומה מכל צד, וצריך להרים אותה מהקרקע כדי להשתמש במקום שמתחתיה, אין זה בגדר עשיית אוהל, משא"כ אם מניח דף ע"פ החבית, כי אז הו"ל כפתה וחשיב שפיר כאוהל הראוי לשימוש, ולכן שפיר מותר להעמיד את החבית איך שהוא רוצה, עכ"ד. ועיין חזו"א סי' נב ס"ק ז ד"ה שם רש"י".

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ביקש לפרק את השולחן שעשוי דפנות או חביות ועליהם המדף וכן את ביצים אפילו אם כבר הועמדו מבעוד יום¹⁷, כיצד יעשה? יחזיק את המדף בידיו, ואדם אחר יסלק את הדפנות או את החביות שמתחתיו, ורק אחר כך יסיר את המדף.

שולחן רגיל עם רגליים בארבע פינותיו או עם רגליות בשני הצדדים, מותר בכל אופן להעמידו וכן לפרקו, גם אם רוחב הרגליים או הרגליות הוא טפח או יותר.

ב. ברטינא ... ביבשתא

כבר התבאר לעיל דף לב: שגזרי עצים, בין לחים ובין יבשים מכיון שהם עומדים להסקה, ללא כל הכנה מוקדמת, אינם נחשבים לכלי, ולכן בשבת הם מוקצה, וביו"ט מותר למלטם לצורך הסקה בלבד¹⁸, ולא לכל צורך אחר, כגון כמשקולת על ניירות שלא יעופו, או כמעצור לדלת שלא תסגור. אולם י"א שכל זה לדעות שמוקצה אסור ביום טוב לעיל דף ב: אבל לדעת הפוסקים המתירין מוקצה ביום טוב, מותר לסמוך בבקעת יבשה שראויה להסקה. אבל בלחה כיון שאינה ראויה להסקה אסור דדינו כאבנים, ולפיכך ובשעת הדחק יש להקל בבקעת יבשה, גם לצורך דבר אחר¹⁹.

ג. אשה לא תננס לדיר העצים לייטול מהן אוד

אסור²⁰ ליקח עץ מבין העצים לחתות בו האש בתנור אפילו הוא יבש וראוי להסיק בו ביום טוב ואפילו אינו מתקנו כלל, מפני שהוא עושהו לכלי ונראה כמתקן כלי ביום טוב²¹, אבל אם הכינו לכך מערב יום טוב מותר.

ומטעם זה אסור ליקח עץ לעשות ממנו בריח להבריא את הדלת, אא"כ הכינו מעו"ט בהכנה בעלמא אף שלא תקנו, וכן כל כדומה²².

ודוקא²³ לברר עץ ארוך ודק שראוי לחתות אש או נראה כמתקן, אך ליטול עץ סתם בלי ברירה, באקראי, לחתות אש, ולא מיוחד עתה לכך, מותר ביבש.

¹⁷ שער הציון שמו ס"ק לא

¹⁸ שו"ע ונו"כ תקב ג

¹⁹ מ"ב שם כא

²⁰ שו"ע ונו"כ תקו ג

²¹ מ"ב שם טו, שער הציון ס"ק ל

²² מ"ב שם

²³ שער הציון שם ס"ק כט מהפרי מגדים

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ד. ואוד שנשבר אסור להסיקו ביום טוב ... ואין מסיקין בשברי נלים

כבר התבאר לעיל דף לב: שכלים מעין²⁴ או כל חומר דליק אחר שנשברו ואינם ראויין לשימוש כלשהו אין מסיקין בהן, שהרי אסורים בטלטול מפני שהם נולד²⁵, ואפילו אין מטלטלן כלל אלא שורפן במקומן שמונחין שם ג"כ אסור שמעשה ההדלקה שעושה בכלי שנדלק על ידו נחשב כטלטול²⁶.

אך מותר להסיק בכלים שלמים, כשאין לו עצים לצורך תבשילו²⁷ (שאל"כ עבר על כל תשחית). או בשברי כלים הראויים לשימוש. או בכלים שנשברו מבעוד יום על אף שאינם ראויים לשימוש, מכיון שכבר מבעוד יום עומדים הם להסקה שהרי אין להם שימוש מלבד זאת, וא"כ אינו נולד.

ה. מגבב משלפניו ומדליק

כבר התבאר לעיל דף לא. שעצים המפוזרין בחצר, בין שהם גדולים בין שהם קטנים אסור לגבבן ביום טוב, מפני שנראה כמלקט לצורך חול, שכן דרך לגבב היום לצורך מחר.

אבל אם רוצה לבשל קדרתו בחצר מותר לגבב סמוך למקום בישול קדרתו, מפני שקדרתו מוכחת עליו שאינו מגבב לצורך מחר. במה דברים אמורים בעצים המפוזרין, אבל עצים המכונסים ברשות היחיד, מותר ליטול מהן ולהוליכן אפילו לחצר אחרת ולהסיקן שם²⁸.

ו. אין מוציאין את האור

²⁴ שו"ע ונו"כ תקא ו

²⁵ דמעיקרא כלי והשתא שבר כלי. מ"ב שם כג

²⁶ כ"כ במגן אברהם, ודבריו נובעין מחידושי רשב"א בשבת דף כ"ט, עיין שם. ומה שכתב המגן אברהם דמוקצה אסור להנות ממנו, כונתו גם כן באופן כזה שמדליק בידים, וכן הסכים הגר"ז, עיין שם בסימן תק"ט ובית מאיר בסימן שי"ח סעיף א. ועיין רש"י בשבת קכ"ד ע"ב דיבור המתחיל, מסיקין, משמע קצת דכל שאינו מזוי המוקצה ממקומו אף שמדליקו בידים לית לן בה, אכן מדרף כ"ח ע"ב בנמרא בענינא דקיפול משמע ברשב"א, וצריך עיון שער הציון שם ס"ק לא

²⁷ מ"ב שם כח.

²⁸ שער הציון שם טז

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

אסור²⁹ להדליק³⁰ אש חדשה³¹ ביו"ט, בכל אופן שהוא ומכל דבר³², כגון על ידי שפשוף הגפרור ואפילו ע"י קירוב גפרור לדבר הם שאין בו אש ממש כדי שידלק או על ידי הפעלת מצית, או על ידי זכוכית מגדלת, ובכלל איסור זה גם הדלקת חשמל על כל מכשיריו. עבר והבעיר אש ביום טוב – מותר ליהנות ממנה.

אבל מותר להעביר³³ ביום טוב אש מאש אחרת גם בעזרת גפרור, גם אם הוא משומש, ואפילו להצית גפרור מסיגריה בוערת או על ידי החזקתו מעל לשלהבת, כגון מעל לגלילה של מגורת נפט או בחוט חשמלי לוהט מותר, שאינו אלא מעביר אש מן השלהבת הקיימת.

ומותר ביום טוב להגדיל להבתה של אש על ידי הוספת חומר דליק, או על ידי העלאת הפתילה של מגורת הנפט או הפתילה, אך אסור להגביר חומו של מכשיר חשמלי (פלטה לבישול, כיריים חשמליות, תנור חימום וכדו'), מכיון שפעולת ההגברה מושגת על פי רוב על – ידי כיבוי של חוט אחד והבערתו של חוט אחר או חוטים אחרים.

ד. ומה שאמרנו, כי מותר להעביר אש ביום טוב, הרי זה רק אם עושה כן לצורך בישול, חימום, או מאור, גם אם אינו אלא מוסיף משום כבוד יום טוב על הנרות הדלוקים כבר, אם לצורך מידי, אם לצורך לאחר זמן בו ביום, כגון אם מדליק נר בלילה כדי שיוכל להעביר ממנו אש למחרת היום (ביום טוב!) לצורך בישול, או שמדליק גפרור מנר שעוה דלוק כדי להבעיר בו את הגז, מפני שאינו רוצה להדליק את הגז באופן ישיר מהנר של שעוה, שמא יטפטף מן השעוה על הכיריים ויתלככו.

לעומת זאת לא התירו העברת אש לבטלה, ואפילו יש בה צורך אלא שאינה לצורך יום טוב ולא לצורך גופו, כגון שריפת החמץ ביום טוב של פסח, או שריפת החלה, גם אם הפרישה ביום טוב.

²⁹ ולענין עיקר האיסור אם הוא דאורייתא או דרבנן דעת הט"ז שהוא דאורייתא ומדברי הרע"ב משמע שהוא דרבנן שכתב דדמי למלאכה ועיין תשובת כתב סופר סימן ס"ח שמאריך בזה (ביאור הלכה סי' תקב סעי' א ד"ה אין מוציאין)

³⁰ שהרי יכול לעשות מעי"ט שיהיה מוכן לו ביו"ט והרי הוא כמכשירי אוכל נפש שיכול לעשותם מערב יו"ט שאסור לעשותם ביו"ט. חיי אדם כלל צה סעי' יב ומ"ב תקב ס"ק א וס"ק ד

³¹ ובכלל זה גם הדלקת חשמל (שמירת שבת כהלכתה פי"ג סעי' ב ועיי"ש בהערה ח מה שפלפל בשם הגרשו"א זצ"ל אם גם בחשמל מותר בעבר והבעיר)

³² וישבו איסור מוליד, ש המוליד בידים דבר חדש לגמרי, הרי זה אסור לכו"ע מדינא דגמרא. ולכן אסור להבעיר אש ביום טוב משום דמוליד.

³³ שמירת שבת כהלכתה פרק יג אות ג – ה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ו"א³⁴ שאסור לעשן ביו"ט, כיון שאינו צורך השוה לכל נפש ולא התירה התורה אלא דבר השוה לכל נפש. וי"א³⁵ שמותר, ומ"מ יזהר מאד שלא לעפר בידו ולא לכבות את מה שמעשן שלא יעבור על מלאכת כיבוי³⁶, ומי שאינו נהנה מעצם העישון אסור לו לכו"ע לעשן ביו"ט³⁷.

נר של בטלה³⁸, דהיינו שאינו צריך לו³⁹, אסור להדליקו אבל של בית הכנסת אפילו אם מדליקו ביום⁴⁰ לא חשיב של בטלה ומותר להדליקו אפי' בי"ט שני אחר מנחה⁴¹, ואפילו אין שם אדם בבית⁴² ואין בזה משום מכין לחול, שהרי בהדלקתו יש מצוה לאותה שעה. ולתקן הפתילות והעשיות בי"ט אחר מנחה, אם רוצה להדליק בו ביום, מותר; ואם לאו, אסור. ואפילו להעמיד

³⁴ חיי אדם שם סעי' יג

³⁵ עיין ביאור הלכה שם ד"ה אין עושין שיש דעות בפוסקים והובאו באחרונים "יש מהן שאוסרין [הכנה]ג והמ"א בסימן תקי"ד והקרבן נתנאל בפ"ב דביצה והח"א] משום דהבערה זו אינו שוה בכל נפש וכו' וגם דמצוי בו כיבוי כשמדליק ע"י נייר או גחלת ומשליכם כדרכו בחול והרבה מקילין [דרכי נועם המובא בבה"ט ושולחן עצי שמים והברכי יוסף ועיין בשע"ת שהביא עוד ועיקר טעם כולם משום דעכשיו שהרבה רגילין בזה נעשה שוה בכל נפש] ורק שצריך לזהר מכיבוי וכמו שכתב בשע"ת ובפ"ת דהיינו שלא להבעיר מנייר ורק משלהבת וגם מנחלת מותר דהיינו לקחת גחלת בווערת ומיד שהדליק את מה שמעשן ישליכנו בחזרה על האש בענין שלא יהיה כיבוי כלל וכו' וגם בצניגארין רגילין בחול להסיר הנשרף באצבע או לדוחפו בקיר יש לזהר בזה ביו"ט דיש בו משום כיבוי. עוד כתב בשע"ת דיש שנהגו להחמיר ביו"ט ראשון ובשני י"ט של ר"ה ולהקל ביו"ט שני וכן נוהגין לעשות ומ"מ הנוהגין להקל אף ביו"ט ראשון אין למחות בידן ורק שיזהרו בענין כיבוי וכנ"ל וכ"ז דוקא באותן מקומות שהעולם רגילין בזה והוא דבר השוה בכל נפש דאל"ה מדינא אסור. ואפילו במקומות שרגילין הכל בזה ואז אין איסור מצד ההבערה עכ"פ יש להזהר ולהזהיר להעם שיהיו זהירין מחשש כיבוי וכנ"ל:

³⁶ וידוע בזה מחלוקת גדולי דורנו ונהרא ונהרא ופשטיה ועיין שמירת שבת כהלכתה פי"ג בע"ז ובהערות שם בענין הכיתוב על הסיגנונות אם יש בו משום מוחק ועי"ש בהערה לב בשם שו"ת מהר"ם שיק שמי שנהג שלא לעשן ביו"ט הרי זה נדר שאי אפשר להתירו

³⁷ שדי חמד אסיפת דינים מערכת יו"ט סי' א ס"ק ב ד"ה ומ"מ

³⁸ שו"ע סי' תקיד סעי' ה ומ"ב ס"ק לד לה

³⁹ ולא מיבעי אם אין לו בהבערתו צורך כלל דאסור [ולכמה פוסקים איכא בזה חיוב מלקות עיין סי' תקי"ח] אלא אפילו עושה זה לאיזה צורך כגון להראות עשרו ופורונותיו כיון שאין מתכוין בזה לצורך יו"ט או לצורך גופו כלל אסור אכן אם עושה זה לכבוד יו"ט פשוט דמותר וגם מצוה איכא ואע"ג שכבר הדליק נרות של ברכה כשמוסיף נרות להרבות אור בביתו איכא שמחת יו"ט ודוקא בלילה אבל ביום בודאי אסור בביתו ואם יש ברית מילה בבית שנוהגין להדליק נרות מסתברא דמותר דכל זה כבוד וחיוב מצוה הוא (מ"ב שם ס"ק ל)

⁴⁰ שבלילה ודאי מותר שהרי יש כאן צורך מצות היום שאם אין נרות דולקים לא יתאספו שם העם להתפלל אלא אפילו ביום נמי מותר שהוא כבוד המקום כמו שנאמר כבודו' באורים (מ"ב שם ס"ק לא)

⁴¹ ר"ל אפילו אין צריך להאור שעוד היום גדול אפ"ה איכא מצוה להדליק משום כבוד בית הכנסת ואם הוא כבר סמוך לחשיכה אפילו בביתו שרי להדליק דהרי צריך הוא לו באותה שעה (מ"ב שם ס"ק לב)

⁴² ובאמת אף שכן מוכח לכאורה מברכות נ"ג דהיכא דליכא חזנא הוא משום כבוד ומובא גם לעיל סימן רצ"ח עי"ש מ"מ אינו מוכח משם אלא דבלילה היו דולקין נר בכיהכ"ג משום כבוד אבל ביום ושלא בשעת תפלה וגם בשעה שכבר הלכו כל הקהל לביתם לא מצינו שהוא כבוד להדליק ועיין בב"י בפירוש דברי הרא"ש והרשב"א ומוכח שאפילו ביום ובשעה שאין מתפללים אפ"ה להרא"ש איכא מצוה אבל מ"מ אפשר דמיירי שיש אנשים עכ"פ שם ואיכא כבוד ביהכ"ג וכן משמע לכאורה מתשו"ר' ישעיה מובא בשב"ל דכבוד ביהמ"ד הוא גם כן משום כבוד הבריות עי"ש והיינו כשיש ב"א שם. ובאמת מבואר בעבוה"ק להרשב"א שחוכך בעיקר דין נר של ביהכ"ג ביום ואפילו בשעת תפלת מכש"כ שלא בשעת תפלה וגם אין שום אדם שם לא ידענא אם יש להקל וצ"ע (בה"ל שם ד"ה שהרי)

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

נרות של שעוה לצורך הלילה אסור שגם טרחא בעלמא אסור משום הכנה ואפילו מיו"ט ראשון לשני.

בני אדם המפחדים לישן אם אין נר דלוק מותר להם להדליק שהרי זה בכלל צורך גופו⁴³.

נר של יא"ר ציי"ט אם לא הדליקו בערב יו"ט ידליקו עכ"פ בחדר שאוכלין בו, כיון שמוסיף אורה בחדר ויותר טוב שידליקו בביהכ"נ ויצא מחשש נר של בטלה, ובשעת הדחק יש להתיר בכל גווני שהרי הוא כעין נר של מעוה שהוא לכבוד אבותיו⁴⁴.

ז. ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן

אין מלבנים⁴⁵ את הרעפים ביום טוב כדי לאפות או לצלות עליהם, אפילו אם אי אפשר לו לאפות ולצלות בענין אחר, מפני שעל ידי הליבון הן מתחממין כלומר מתקשין ומתחזקין. ואפילו הן ישנים⁴⁶ מכל מקום כל שעוה שהן מלבנים הן מתחזקין יותר, והרי זה מתקן כלי ביו"ט.

אבנים מותר ללבן, דלא שייך בהן חיסום⁴⁷.

דף לג:

ח. אונלי בהמה אין בהן משום תקון כלי

אין איסור שירטוט וחיתוך ובניה במאכל בהמה⁴⁸, כשהשירטוט והחיתוך הם לצורך המאכל או לצורך שימושו של האדם⁴⁹, ולכן מותר בשבת ויו"ט⁵⁰ לקטום – לחתוך אפילו בסכין אם הוא מקפיד על המידה, קש שהוא מאכל בהמה לעשות ממנו קיסם לחצוץ בו את השיניים. ואפילו אין עומד בשבילם כגון עצים רכים שראוי להם לאכילה, ג"כ אינו נקרא שם כלי, ומותר.

⁴³ בה"ל שם ד"ה נר של

⁴⁴ בה"ל שם

⁴⁵ שו"ע ונו"כ תקח א

⁴⁶ ויש מן הפוסקים שם"ל דדוקא בחדשים שצריכין לחיזוק אסור אבל לא בישנים. מ"ב שם ב

⁴⁷ מ"ב שם א

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שכב ד

⁴⁹ יש שסוברין דדוקא כגון זה שעושה ממנו כלי בתחלה לא שייך תיקון כלי אבל אם מתקן כלי העשוי כבר בדבר אוכל כגון שיש נקב בכלי ונוטל חתיכת לפת וחותכו לפי מדת הנקב שייך בזה תקון כלי. מ"ב שם יא

⁵⁰ שו"ע תקיט ד

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ולפיכך כל סוגי אוכלי אדם ואוכלי בהמה, עצמות עופות ודגים, קליפי פירות וגרעינים הראויים למאכל בהמה, מותר לחתוך אותם לפי מדה ולחדדם ולשייפן, וכן לתקנם ולעשותם כלי שימוש לאדם לצורכי גופו. אולם זהו רק במקום בו רגילים להאכיל את בעלי החיים בדברים אלו, אך במקום בו הרגילות להשליכם לאשפה הרי הם מוקצים, ואסורים בטלטול מלבד לצורך פנוי לאשפה⁵¹.

אם כוונתו לנוי, או כדי לתקן בו איזה כלי אחר למרות שהכלי האחר מיועד לשימוש האדם, כגון לחתוך קליפת אבטיח למעין סלסלה אחרי שהוציאו ממנה את האוכל אסור משום תיקון מנא ומחתך⁵².

ט. מטלטלין עצי בשמים להריח בהן... ומוללו ומריח בו ולא יקטמנו להריח בו

פרחים וענפים תלושים (מבעוד יום) העומדים לריח טוב⁵³. מותר לכתחילה למוללם (ואפילו נושר מהם עלים) ולקוטמם, כדי שינדוף מהם הריח, גם אם כל כוונתו בקטימה רק כדי לחלקם לאחרים או להתאימם לאגרמל וכדומה⁵⁴, ובלבד שלא יקטום בכלי כסכין וכדומה⁵⁵, אלא בידו, וברכים הראויים לבהמה במקום בו מאכילים לבהמה מותר אף בסכין⁵⁶.

ואם כוונתו בקטימתם כדי לתקנם ולהכשירם ככלי לשימוש כל שהוא, אסור כמבואר להלן.

בשמים שהתייבשו והתנדף ריחם, מותר לקטמם ולמוללם כדי להוציא ריחם, ואם עתה אין מרגישים בהם ריח כלל, יש מתירים לקוטמם⁵⁷ ולמוללם, ויש אוסרים⁵⁸ כי הרי זה כמוליד ריח חדש.

⁵¹ עיין שם סעי' כט במ"ב ובה"ל שם

⁵² מ"ב שם יא שער הציון תק ס"ק טז

⁵³ שכל העומד לריח הרי זה דומה לאוכלין עיין בר"ן פסחים (פ' ערבי פסחים דף כ: מדפי הרי"ף) ובדעת תורה כאן.

⁵⁴ שער הציון שם ס"ק טז

⁵⁵ מ"ב ס"ק יז וביאור הלכה ד"ה אחד שגזרינן דלמא אתי לקטום לחצוץ בו שניו ובזה חייב כמבואר להלן.
⁵⁶ אולם אם מקפיד על המידה כגון שנתנו לאחר וכדומה עיין בבה"ל שיש מקום לחשוש משום מחתך בקשים אפילו ביד אולם עיין בקצוה"ש קמה הע' ו שכתב להקל בזה ועיין באור שמח שבת יא ח כתב שהעומד להריח הוא כעומד לאכילה שאין בו מחתך אפילו קוטמו לחצוץ בו שינוי, ולפי זה לא קשה קושיית הבה"ל מדוע התירו לקטום בקשים להריח

⁵⁷ בכה"ח סקכ"ה בשם שו"ת בית יהודה סי' כ"ו המוזכר גם בברכ"י סי' שכ"ב סק"

⁵⁸ עיין בדעת תורה הכא בשם כתבי דעת קדושים "אם אין שום הרגש ריח בבשמים בלא מליחה הוי ליה מוליד ריח ואסור", ומציין לעיין גם בשו"ת גינת ורדים או"ח כלל ג' סי' י"ד, וכן בפמ"ג א"א סק"ו וסי' רצ"ז מ"ז סק"ז משמע שאוסר למולל כשאין ריח כלל, וע' שו"ת אז נדברו הי"ג סי' י"ב.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ביצה

יש לזהר לא למלל עצי בשמים ועשבי בשמים בחזקה עד שנפרך העץ או העלים לפירורים, משום טוחן⁵⁹.

י. קיסם... ושוין שלא יקטמנו ואם קטמו לחצוץ בו שיניו ולפתוח בו הדלת

ענף עץ קשה⁶⁰, שאינו ראוי למאכל בהמה או לריח, הרי הוא מוקצה כשאר עצים, ובשבת אין לטלטלו כלל, וביו"ט רק להסקה, אבל לטלטלו כדי לנקות בו את שיניו אסור, וכ"ש שאסור לקטמו אפילו ביד כדי לחצות בו שיניו משום שבות⁶¹ משום שהוא כעין תיקון כלי, ואם יקטמנו בכלי אזי היא מלאכה גמורה וחייב הטאת⁶².

וגפרורים וכן קסמי שיפודים (לצליית בשר) דינם ככלי שמלאכתו לאיסור⁶³, וכשאינו לו קיסמי שיניים רגילים רשאי להשתמש בהם כדי לחצוץ אך אסור לחדדם או לשוברם אפילו ביד להכשירם לצורך כך,

קיסמי שיניים, אם נשבר החוד אסור לחדדו או לשברו לשניים.

סכו"ם חד פעמי אשר נעוץ בידית כעין קיסם שיניים, אסור לתלשו ולהפרידו ממקומו, ויש בזה משום תיקון מנא ומכה בפטיש,

וכן אסור לשבור או אף רק לעקם אחד משיני המזלג כדי שיוכל לחצוץ בו שיניו.

וכן אסור לקרוע או לחתוך חוט דנטלי מהגליל, משום תיקון מנא, אלא רשאי להשתמש בו כשהוא מחובר.

אף במקום שיש בזה משום כבוד הבריות כגון שפעמים שנראה הבשר שבין השיניים לחוץ וגנאי הוא לו, אעפ"כ אסור, שהיה לו להכין קיסם מאתמול במקום הסעודה.

⁵⁹ פסקי תשובות הערות סימן שכב הערה 59

⁵⁹. בברכ"י סי' שכ"א סק"א בשם שו"ת בני יהודה סי' כ"ו מתיר אם עושה כדי להריח מיד, כשם שהתירו טחינה כשאוכל מיד, ובאגלי טל (טוחן סעי' י"א) מביאו וחולק עליו ואוסר, דאין היתר דלא לתר אלא במידי דאכילה, וכן בקצוה"ש סי' קמ"ה הערה ה' מסיק לאסור, עיין שם.

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שם ד

⁶¹ דאז פטור מחטאת משום דהיא מלאכה כלאחר יד

⁶² מ"ב שם יג

⁶³ שש"ב (פי"ד סל"ד) בשם תהלה לדוד (סי' שכב סק"ד

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

אולם אם הזמינו חבירו לסעודה בשבת ולא היה אפשר לו להכין שום דבר מאתמול לחצות בו שינוי, מותר לו לטלטל עץ לחצות בו שינוי אם אין לו דבר אחר⁶⁴, אך במקום שאין נחשב לו זה לגנאי אסור⁶⁵.

יא. שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכווין לעשות כלי ... במוסתקי

כבר נתבאר במסכת שבת דף קמו. שאין בנין וסתירה בכלים כשאינו בנין גמור⁶⁶. לפיכך חבית של חרס או כל כלי שאינה מחזקת ארבעים סאה שנשברה ודיבק שבריה, מכיון שאינה כלי גמור, מותר לשברה בשבת, בין ביד בין בכלי כדי ליקח מה שבתוכה. שהתירו לנו חז"ל, אף לכתחילה, לעשות מלאכה בדרך קלקול והשחתה, אם אמנם עושה כן לצורך השבת, ואין בה משום סתירה מפני שאינה בנין גמור, ובלבד שלא יתכווין לנקבה נקב יפה שיהא לה לפתח נאה, שא"כ הרי הוא מתקן כלי וחייב משום מכה בפטיש, אבל כשאינו מתכווין לכך מותר.

ולא גזרו שמא יתכווין לכך, מפני שהחבית השבורה ודבוקה בזפת היא גרועה בעיניו, ואינו חושש עליה כשהוזר ושוברה לתקן לה פתח נאה.

ומכיון שהתירו לנו חז"ל, אף לכתחילה, לעשות מלאכה בדרך קלקול והשחתה, כשאינו בונה או סותר כלי, אם אמנם עושה כן לצורך השבת, מותר לקרוע נייר העטיפה של מיני מאכל, שברצונו לאכלם בו ביום. והיתר זה אינו דוקא לצורך אכילה. ולפיכך דברי הלבשה חדשים הארוזים באריזת ניילון סגורה וכדו' ושכח לפותחן מבעוד יום, מותר לקרוע בשבת את האריזה דרך קלקול⁶⁷.

וכן שקיות אשר רגילים להריק את תכולתן מיד עם פתיחתן, כמו שקיות קטנות של סוכר (בבתי מלון וכדו') ואריזות שונות של ממתקים וכדו', מותר לפותחן בשבת וביו"ט, ויקפיד לפותחן שלא במקום האותיות, ואף מותר לחתוך אותן במקום המיוחד לכך.

וכן מותר לקרוע את נייר העטיפה של שוקולד וכדו', את כיסוי הפלאסטיק המכסה את פקק הבקבוק, וגם את הנייר או האלומניום המהווה את המכסה הפנימי של קופסת קפה נמס וכדו', ובלבד שיקפיד על קיום התנאים הבאים.

⁶⁴ שמוקצה נדחה מני כבוד הבריות. וכן בשם ס"ק סב

⁶⁵ מ"ב שם יד

⁶⁶ שו"ע ונו"כ שיד א

⁶⁷ הכל משמירת שבת כהלכתה פרק ט

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

(א) כשיקרע את נייר העטיפה, יקרע את הנייר דרך קלקול, שלא יקפיד לקרוע באופן שהנייר יוכל לשמש למטרה כלשהי, ואף לא חלק ממנו (כמו תוי פרסים שמהוים חלק מנייר העטיפה), ואין כל הבדל לענין זה בין קריעת הנייר עצמו, ולבין הפרדה בין שני ניירות או שני חלקי קרטונים הדבוקים זה בזה.

(ב) לא יקרע אותיות או ציורים.

וכל זה בחבית רעועה כנ"ל, או נייר עטיפה שאינו כלי, אבל חבית שלימה אסור לשברה אפילו בענין שאינו מתקן לה פתח נאה, מפני שסתירת בנין גמור אסורה אף בכלים. ועוד גזירה שמא יתכוין לנקבה נקב יפה שיהא לה לפתח נאה, ועי"כ עושה אותה כלי.

ולכן קופסאות, שקים ואריזות קרטון אשר רגילים להשתמש בהם שימוש חוזר אחרי פתיחתם והוצאת תכולתם אסור לפותחם בשבת וביו"ט, אפילו אם הוא עצמו אין בדעתו להשתמש בהם עוד שימוש נוסף, שהרי על ידי פתיחתם הם נעשים כלי⁶⁸. ואין היתר לפתוח את הקופסה או את השק אלא אם כן יקלקלם תחילה ויעביר את התכולה לכלי אחר. וי"א שגם בדרך קילקול אסור לפותחם שהרי הוא סותר כלי.

ולפיכך קופסאות שימורים. אשר אטומים או דבוקים ובדעתו להשתמש בהם לאחר פתיחתן לשימוש חוזר, ואפילו אין דעתו לכך עתה, אבל רגיל הוא לעשות כן באריזות אלו, אזי לדברי הכל יש איסור בפתיחתן משום 'בונה' ומכה בפטיש, וגם איסור קורע ומחתך כשעושה פתח יפה.

ובכלל זה: קופסאות שימורים גדולות כשבדעתו להשתמש בהם שימוש חוזר, או רגיל בכך (כגון לבשל בהם ביצים), קופסאות קרטון ופלסטיק למיניהן אשר משמשים לאחסון כלים ומשחקים, וכדומה, שמחזירים את תכולתם לאריזה בגמר כל שימוש, וכן שאר כל מיני אריזות ושקיות נייר וקופסאות שימורים אשר בדעתו להשאירם אצלו לשימוש חוזר.

ורק אם ישבור את הקופסא או יקרע האריזה בדרך קלקול והשחתה, שלא יוכל להשתמש בו לשימוש חוזר וגם את תכולתו העכשוית לא יוכל להשאיר בו, אפשר להקל בשעת הדחק ולכבוד עונג שבת, אם כי עדיין יש מחמירים גם באופן כזה של קלקול והשחתה.

⁶⁸ שמירת שבת כהלכתה פרק ט הערה כב דמשום סותר אין לחוש מכיון שבשעה שהקופסה עוד סגורה, איננה כלי (והיינו לדעת החו"א, אך דעת התה"ד, דיש על הקופסה שם כלי גם כשהיא סגורה, ולכן אין להתיר בכה"ג אלא בקופסאות כאלה אשר נזרקות אחרי גמר השימוש הראשון, דהו"ל כמוסתקי, אבל לא אם הן עומדות לשימוש נוסף, כי אז יש בפתיחתן משום מתקן מנא.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

גם קופסאות ושקיות אשר בדרך כלל אין רגילים להשתמש בהן שימוש חוזר אחרי פתיחתן והוצאת תכולתן, אין לפותחן בשבת וביו"ט, מכיון שקיימת אפשרות לשמור בהן את התכולה עם פתיחתן, ואין לפותחן אפילו אם יריק את התכולה מיד עם פתיחתן.

ולכן אין לפתוח קופסת שימורים, קופסת קרטון המכילה משקין (כמו של חלב או מיץ), חבילת מצות, שקית נייר שסגורה על ידי הדבקה (כגון שקית סוכר), שקית מחומר פלסטי ששפתותיה מחוברות על ידי הדבקה או על ידי חום או על ידי תיפור לחץ, כגון שקית חלב, וכדו'.

ולכתחילה ראוי ונכון לפתוח מבעוד יום את כל המיכלים החתומים, שבתכולתם ירצה להשתמש בשבת וביו"ט, ובכלל זה קופסאות קרטון שבהן משקה, קופסאות שימורים, ובקבוקים שהמכסה שלהם מתפרק בחלקו התחתון עם פתיחתו הראשונה ונעשה על ידי כך ראוי לשימוש חוזר.

אולם יש שמקילים לפתוח קופסאות, פחיות משקה, שקיות ואריזות כאלה שאין רגילים להשתמש בהן שימוש חוזר, אם אמנם אין בדעתו להשתמש בהן שימוש חוזר אחרי הוצאת תוכן והוא פותח אותן בצורה כזאת שאין מתכוון לעשות פתח יפה לשימוש. ואם בדעתו להשתמש בהן שימוש חוזר אסור לפותחן גם לדעת המקילים האלה. ונהגו רבים להקל כדעה זו.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>